
**THE MANIFESTATION OF THE ARTISTIC FEATURES OF LITERARY
POETICS IN GRAHAM GREENE’S “*THE QUIET AMERICAN*”.**

Umrzakov Islom Isroilovich,

*Doctor of philosophy (PhD) in philological sciences of the Department of English
Language and Literature, Namangan State Institute of Foreign Languages named
after Is`haqkhan Ibrat.*

To`rayeva Muazzam Maxammadjon kizi,

Master student of the Faculty of World Languages

Abstract: *The purpose of this article is to express the manifestation of the artistic
features of literary poetics in Graham Greene’s “The Quiet American”*

Key words: *poetics, symbols, metaphor, allegory, humanitarian, connection to
real life.*

**GREM GRINNING “SOKIN AMERIKALIK” ASARIDA BADIY ASAR
POETIKASI XUSUSIYATLARINING NAMOYON BO’LISHI**

Umrzakov Islom Isroilovich,

*Is`hoqxon Ibratnomidagi Namangan davlat chet tillari Instituti Ingliz tili va
adabiyoti kafedrasi, filologiya fanlari bo`yicha falsafa doktori(PhD)*

To`rayeva Muazzam Maxammadjon qizi

Jahon tillari fakulteti magistranti,

Annotatsiya: *ushbu maqolaning maqsadi Grem Grinning “Sokin amerikalik”
asarida badiiy asar poetikasi xususiyatlarini ochib berishdan iborat.*

Kalit so’zlar: *poetika, ramzlar, metafora, allegoriya, insonparvarlik, hayot bilan
bog’liqlik.*

**ПРОЯВЛЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ОСОБЕННОСТЕЙ ПОЭТИКИ
ПРОИЗВЕДЕНИЯ В РОМАНЕ ГРЭМА ГРИНА “ТИХИЙ АМЕРИКАНЕЦ”.**

Умрзаков Ислам Исроилович,

*Доктор философии в филологии английского языка и литературы
Наманганского государственного института иностранных языков имени
Исхакхана Ибрата.*

Тураева Муаззам Махаммаджон кизи,

магистранта факультета мировых языков.

Аннотация: *Цель данной статьи заключается в раскрытии художественных особенностей поэтики произведения Грэма Грина “Тихий американец”.*

Ключевые слова: *поэтика, символы, метафора, аллегория, гуманизм, связь с жизнью.*

Grem Grin - ingliz adabiyotining eng mashhur yozuvchilaridan biri hisoblanadi va uning asarlari badiiy uslublar va poetik elementlarga boy. U, ko'pincha, dramatik tuzilmalar, o'ziga xos obrazlar, ramzlar va mavzularni ishlatib, murakkab insoniy holatlarni tasvirlagan. Grinning asarlarida, ayniqsa, maxsus badiiy shakllar va poetik uslublar ko'plab o'rinlarda uchraydi.

Grinning asarlari adabiyotda ham realistik, ham modernistik elementlarni birlashtiradi. Uning yozuv uslubi sodda va o'ziga xos bo'lib, ko'pincha ruhiy holatlar, ichki kurashlar va falsafiy masalalarni o'rganadi. Asarlarida badiiy poetika orqali hayotning murakkabligi va insonning ichki dunyosi, shuningdek, insoniy zaifliklar tasvirlanadi. Grem Grinning asarlarida ramzlar va metaforalarning muhim roli bor. Ularning yordamida muhim mavzularni chuqurroq tushunish mumkin. Grin badiiy asarlarning har bir qismida poetik elementlarni qo'llaydi. Ushbu elementlar orasida shunday unsurlarni ajratish mumkin:

1. Аллегория (символизм): asarlaridagi allegorik ma'no va ramzlar, asarlarining asosiy mazmunini to'ldiradi.

2. Ruhiy portretlar: Grin, ko'pincha, o'z qahramonlarining ichki dunyosini tasvirlab, ularning shaxsiy inqirozlarini ko'rsatadi.

3. Voqealar va vaziyatlar orqali chuqur ma’no keltirish: poetik asarlarda voqealar o’zaro bir-biri bilan bog’lanib, qahramonlarning ichki kurashlarini aks ettiradi.

Allegoriya (yoki **simvolizm**) - bu badiiy asarda ma’lum bir tasvir yoki voqea orqali biron bir chuqur, ko’proq ma’nolarni, xususan, axloqiy, falsafiy yoki siyosiy g’oyalarni ifodalash san’ati. Allegoriya asar ichidagi qahramonlar, voqealar yoki ob’ektlar orqali ma’lum bir haqiqiy hodisalar yoki g’oyalar tasvirlanadi. Yani, allegoriya yordamida, badiiy asarda o’qishga yaqin bo’lgan voqea yoki holatlar, aslida, boshqa bir ma’no yoki g’oyaning tasviriga aylanishi mumkin. **“The Quiet American”** asarida allegoriya elementlari mavjud va ular orqali Grin siyosiy va axloqiy g’oyalarni o’rgatadi. Ushbu romanda allegoriya nafaqat siyosiy tafovutlar, balki insoniyat, idealizm, va haqiqat haqidagi murakkab tushunchalarni ham tasvirlaydi, asarda allegoriya elementlarini quyida keltirishimiz mumkin:

1. Payl va uning gumanistik idealizmi (allegoriya sifatida Amerika siyosati):

Payl asarda aniq allegorik rol o’ynaydi. U Amerika siyosatining idealist va inqilobiy yondashuvini ifodalaydi. Paylning Vyetnamda “yaxshi”ni amalga oshirishga bo’lgan ishtiyoqi, aslida Amerika siyosatining shunday idealist yondashuvini allegoriya sifatida aks ettiradi, ammo bu siyosat o’zining natijasida odamlar va davlatlar uchun halokatli oqibatlariga olib keladi. Payl o’zini yordamchi, insonparvar va yaxshilikni amalga oshiruvchi deb hisoblaydi, ammo uning harakatlari asarda ko’rsatilganidek, ko’plab insonlarning hayotini vayron qiladi. Bu Paylning Amerikadagi siyosiy qarorlarning beqiyos va idealistik ko’rinishini allegorik tarzda aks ettiradi.

2. Vyetnam va uning ramz sifatida ishlatilishi (allegoriya sifatida urush va o’zgarish):

Vyetnamning o’zi, asarda allegoriya sifatida ishlatiladi. Urush va to’qnashuvlar, o’zgarishlarning ramzi sifatida Vyetnam taqdim etiladi. Payl va Fovler o’rtasidagi ziddiyatlar, Vyetnamdagi siyosiy va ma’naviy ziddiyatlarning aksidir. Vyetnamning o’zgarishlarga duch kelgan, tugallanmagan va noaniq sharoitlari, aslida, bu yerda yuz berayotgan insoniy va siyosiy islohotlarning muammolarini allegorik tarzda tasvirlaydi.

3. Fovler va uning ichki kurashlari (allegoriya sifatida moral tanlov):

Fovler o’zining ichki kurashlari orqali allegoriyaga aylanadi, chunki uning o’z axloqiy qarorlarini qabul qilishdagi muammolarining tasviri, aslida, umumiy axloqiy

dilemmani ko'rsatadi. Fovlarning o'zini ishqiy, siyosiy va axloqiy tanlovlar ichida izlash jarayoni - bu hayotdagi qarorlar va ularning oqibatlari haqidagi umumiy allegoriya.

4. Payl va Fovler o'rtasidagi ziddiyat (allegoriya sifatida yaxshilik va yomonlik):

Payl va **Fovler** o'rtasidagi ziddiyat allegoriya sifatida yaxshilik va yomonlikning, idealizm va realizmning kurashini aks ettiradi. Payl o'zining qat'iy idealist fikrlari bilan, dushmanlarga qarshi kurashishda "yaxshilik"ni amalga oshirishga intiladi, ammo Fovlarning realizmi va amaliy yondashuvi aslida uning tanlovlarida haqiqiy hayotning murakkabligini ko'rsatadi. "Quiet" (tinchlik) elementi o'zining ma'nosini Paylning "quiet" amerikalik sifatida ko'rsatganidek, ijobiy yondashuv va tinchlikka bo'lgan idealist ishonchini aks ettiradi. Ammo bu idealizmning ichki ijtimoiy haqiqatlar bilan mutanosib emasligi, uning shaxsiy boshqaruvga qaramligi bilan bog'liq noaniqliklarni ochib beradi. Grin ushbu ijobiy ramz orqali, "tinchlik" va "amerika" haqida kengroq siyosiy ramzlar keltiradi.

"The Quiet American" asarida allegoriya juda muhim rol o'ynaydi, bu orqali Grin siyosiy ideallar va haqiqatlar, o'zgarishlar va xatoliklarni tasvirlaydi. Asarda Payl orqali Amerika siyosatining idealistik yondashuvlari, Fovler orqali axloqiy qarorlar va ichki kurashlar, hamda Vyetnam va urush orqali insoniyatning qarorlarining oqibatlari allegorik tarzda aks ettirilgan. Allegoriya yordamida Grin o'zining asaridagi siyosiy, axloqiy va insoniy g'oyalarni yanada chuqurlashtiradi. Grinning asarlaridagi poetik unsurlar, uning g'oyalarini va keyingi adabiy uslublarini ko'rsatadi. U o'z qahramonlarini, ko'pincha, ma'naviy izlanishlar va daxlsizliklar, ichki shubhalar va yuksalishlar orqali tasvirlaydi. Grin'ning badiiy asar poetikasi ko'pincha, uning shaxsiy dunyoqarashi va adabiy merosining o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqadi. Grinning asarlarida noaniqlik va keskinlik muhim badiiy vositalardir. U o'z asarlarida tasvirlangan dunyoda ikki yuzlamachilik va ichki kurashlarni taqdim etadi. Bu poetik jarayon, o'quvchiga o'zgacha ko'rinishlar orqali ma'lumotlarni tasvirlash imkonini beradi.

"The Quiet American" asarida gumanizm unsurlari juda aniq va muhim o'rin tutadi. Grin ushbu romanda insoniyat, axloqiy qadriyatlar, shaxsiy ishonchlar va siyosatning o'zaro bog'liqligini chuqur tahlil qiladi. Asar, asosan, insonning ichki

dunyosi, uning axloqiy qarorlarini shakllantirishda qanday omillar ta’sir qilishini ko’rsatish bilan bog’liq.

Yozuvchining bu asarida, shuningdek, badiiy asar poetikasining eng muhim xususiyatidan biri bo’lgan insonparvarlik (gumanizm)ga yo’g’rilganlik ham keng uchraydi. Gumanizm - bu insonning qadr-qimmati va huquqlarini, uning erkinligini va adolatni ta’minlashga qaratilgan falsafiy qarashdir. Grin ushbu qarashlarni “The Quiet American” asarida quyidagi yo’llar orqali ko’rsatadi. Payl, asarda gumanizm va siyosatning o’zaro bog’liqligini namoyish etadi. Payl amerikalik yordamchi sifatida Vyetnamda ishlashga kirishadi va o’zining idealistik qarashlari bilan, “yaxshi” ni amalga oshirishga intiladi. U, aslida, o’zining axloqiy qadriyatlariga asoslangan gumanistik ishni boshlashga harakat qiladi, ammo bu idealizm va pragmatizm o’rtasidagi tafovutlar kutilmagan oqibatlariga olib keladi. Paylning dunyoqarashi, asarda kiritilgan gumanistik g’oyalarni ko’rsatishning bir shaklidir, ammo u o’z qadriyatlarini boshqalarga majburan qabul qildirishga intilayotgani uchun oxir-oqibat murakkab savollarni yuzaga keltiradi. U, nihoyat, insonlarning o’ziga xosliklarini va axloqiy tanlovlarini qabul qilishda qiyinchiliklarga duch keladi.

Fovler, asar va uning gumanistik qahramoni sifatida, haqiqatan ham kutilgan axloqiy muammolarni, insonning o’ziga qarshi kurashini, adolat va axloqiy qarorlarni qabul qilishda qanday qiyinchiliklarni boshdan kechirayotganini ko’rsatadi. Fovler gumanizmni izlashda biroz kutilgan, ammo u o’z tanlovlarini, insoniyatga nisbatan ishonch va rahm-shafqatni ko’rsatish orqali tasvirlaydi. Fovlarning gumanistik yondashuvi asarda badiiy va gumanistik elementlar orqali o’z ifodasini topadi. U, Paylni o’z axloqiy qadriyatlarini amalga oshirishga undashda, o’ziga xos o’qituvchi bo’ladi. Asar voqealari Vyetnamda bo’lib o’tadi, u yerda har ikki tomon ham o’z ideallarini amalga oshirishga harakat qilmoqda. Shu bilan birga, asar aynan shunda, insoniyatning axloqiy qadriyatlarining va o’zligini izlashining qanchalik qiyinligini ko’rsatadi. Insoniyatning gumanistik qadriyatlari ularni faqat o’z manfaati uchun emas, balki insonning o’zini anglash va boshqalarga nisbatan rahm-shafqat ko’rsatish kerakligi haqida o’ylashga undaydi.

GremGrin o’zining romanida, gumanizmni va siyosatni o’rtasidagi nozik chiziqlarni ko’rsatadi. Asarda xususan Payl’ning ishdan olingan gumanistik maqsadlar va ularni amalga oshirish yo’lida qilingan siyosiy xatoliklar yoritilgan. Payl Vyetnamda ijtimoiy va siyosiy o’zgarishlar yaratishga intilsa-da, uning

harakatlari ko‘pincha gumanistik qadriyatlarga zid keladi. Grin bu orqali, siyosiy maqsadlarning insoniyatga zarar yetkazmasligi kerakligini va axloqiy qarorlar gumanizmga muvofiq bo‘lishi lozimligini ko‘rsatadi. Asar davomida Fovler va Payl orasidagi ziddiyatlarni ko‘rsatish orqali Grin insoniyatning murakkabligini, gumanizm va axloqiy qadriyatlar o‘rtasidagi tanlovni ochib beradi. Fovler o‘zining shaxsiy va ma‘naviy holatini anglaydi va o‘z qarorlarini chiqarishda gumanistik qadriyatlarni, insoniyatning o‘ziga bo‘lgan hurmatini kiritadi, Payl esa o‘zining idealist siyosiy maqsadlari bilan insoniyatga zarar yetkazadi.

“The Quiet American” asarida Grem Grin hayotning murakkab haqiqatlarini o‘zgacha tarzda aks ettiradi. Grinning asarida haqiqatlar, odatda, o‘zining ichki kurashlari, siyosiy va ma‘naviy qarorlar orqali tasvirlanadi. Quyidagi parchalar va misollar, asardagi hayot haqidagi haqiqatlarni qanday aks ettirganini ko‘rsatadi. Fovler, asar boshida, hayotning murakkabligi haqida gapiradi. U o‘zining hayotiy qarorlarini tasavvur qiladi va bir vaqtning o‘zida uning ichki dunyosida yuz berayotgan nizolarni ko‘rsatadi. Bir parchani misol qilib keltirgan holda, u shunday deydi: *“In the end, we are all just looking for a way to live with ourselves”* (*“Oxir-oqibat, biz hammamiz o‘zimiz bilan yashash yo‘lini topishga intilamiz.”*)ⁱ bu Fovlarning o‘zining ichki kechinmalariga nisbatan tasavvuri. U hayotda o‘zini qanday qabul qilish va o‘z qarorlarini qanday asoslash haqida o‘ylaydi. Bu haqiqat, insonning o‘ziga bo‘lgan ishonch va axloqiy qadr-qimmatni saqlash zaruratini ko‘rsatadi. Payl, asar davomida, idealist va optimistik bo‘lishiga qaramay, o‘zining siyosiy maqsadlariga erishishga urinishda hayotning og‘ir haqiqatlarini e‘tiborga olmaydi. U o‘zining gumanistik maqsadlarini amalga oshirishda, odamlarning xohishlarini va haqiqiy ehtiyojlarini unutadi. Paylning idealizmi va hayot haqidagi qarashlari, uning yagona siyosiy maqsadi - Vyetnamdagi urushga aralashish bilan bog‘liq bo‘ladi. Payl hayotning haqiqatlarini, ayniqsa, odamlarning o‘zgarishi va ruhiy holati haqida o‘ylamaydi. Uning fikricha, “yaxshi” ni amalga oshirish uchun barcha vositalar maqbul, hatto ba‘zan odamlarni qurbon qilish ham.

“I’m not a politician. I’m a humanitarian. I’m just trying to do what is right” (*“Men siyosatchi emasman, men insonparvar kishiman. Men shunchaki adolat yuzasidan ish qilishga harakat qilyabman”*)ⁱ bu Paylning o‘zining idealist, ammo haqiqatdan chetda qolgan qarashlarining misolidir. U o‘zining hayotiy maqsadini amalga oshirishda barcha insoniyat manfaatlarini birlashtirishni niyat qilgan bo‘lsa-

da, u haqiqiy insoniy his-tuyg'ularni e'tiborsiz qoldiradi. Grin, asar davomida, insoniyatning axloqiy va ma'naviy qarorlarini tasvirlashda hayotning murakkab haqiqatlarini o'rgatadi. Asarda, maxsus siyosiy voqealar orqali, insoniyatning haqiqiy ehtiyojlari va ehtimoliy oqibatlari ko'rsatiladi. Hayotning haqiqiyliги ko'pincha insonning tanlovlari va ularning boshqalarga ta'siri bilan bog'liq bo'ladi.

"We do not really know anyone, not even ourselves" (*"Biz hech kimni, hatto o'zimizni ham yaxshi bilmaymiz"*)ⁱ - bu jumla asar davomida Fovler tomonidan aytiladi va bu hayot haqidagi haqiqatni aks ettiradi. Inson o'zini tushunishga, boshqalarning his-tuyg'ularini va niyatlarini anglashga intilgan holda, aslida o'zini va boshqalarni tushunishda cheklanganligini anglaydi. Bu hayotning murakkabligi va insonning o'ziga qarshi kurashini ko'rsatadi. Asarda sevgi, ishonch va yo'qotish kabi mavzular ham hayotning qiyinchiliklarini aks ettiradi. Fovlarning sevgilisi, Phuong, uning hayotidagi muhim shaxs bo'lsa-da, ularni ajratish xavfi bor. Fovlarning bu vaziyatdagi qarorlari ham insonning hayotdagi haqiqatlarini ko'rsatadi - sevgi ko'pincha yo'qotish bilan birga keladi va hayot davomida insonlar o'z tanlovlari va qarorlariga javobgar. *"In the end, there was nothing left to say"* (*"Degani so'zim yo'q endi"*)ⁱ - bu Fovlarning Puong bilan bo'lgan munosabatlarida yuzaga kelgan noaniqlikni va ularning yakunlanishining haqiqiyliyini tasvirlaydi. Sevgi va hayot o'rtasidagi bog'liqlik, o'zining haqiqatini o'rganish va qabul qilishning necha xil shakllari mavjudligini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, Grem Grin asarlarida poetik uslublar va badiiy elementlar katta rol o'ynaydi. Uning adabiy merosi, inson ruhiyatining murakkabligini yoritish, ichki kurashlarni tasvirlash va hayotning ma'nosizligi yoki ma'nosi haqida fikr yuritish kabi mavzularni qamrab oladi. Grin'ning asarlaridagi poetik elementlar o'quvchiga chuqur, fikrli va ko'p qatlamli ma'lumotlar taqdim etadi. *"The Quiet American"* asarida hayot haqidagi haqiqatlar, asosan, insonlarning ichki kurashlari, qarorlar va tanlovlar orqali aks ettirilgan. Grem Grin, Payl va Fovler kabi qahramonlar orqali, hayotning murakkabligini, axloqiy qarorlarning og'irligini va insonning o'zini tushunishga bo'lgan intilishlarini ko'rsatadi. Har bir qahramon o'ziga xos haqiqatlarni qabul qiladi, va bu asar hayotning oddiy yoki mukammal emas, balki murakkab va ba'zan noaniq ekanligini ta'kidlaydi. Ushbu asarda gumanizm unsurlari, asosan, Payl va Fovler qahramonlarining axloqiy tanlovlari, ularning idealistik va realistik qarashlari, shuningdek, insoniyat va siyosat o'rtasidagi

ziddiyatlar orqali ko'rsatiladi. Grin, asarda gumanizmni va axloqiy qadriyatlarni tanqidiy nuqtai nazardan taqdim etadi, bu orqali o'quvchini insoniyatning haqiqat va adolat izlanishlarida ko'plab savollar bilan yuzlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Greene, Graham. *The Quiet American*. London: Heinemann, 1955.

1. **Harris, David.** *Graham Greene: A Biography*. New York: Viking Press, 1995.
2. **Thody, Philip.** *Graham Greene: The Man Within*. London: Secker & Warburg, 1987.
3. **Cowie, Peter.** *Graham Greene: The Films of His Life*. New York: A. S. Barnes & Co., 1994.
4. **King, Geoff.** *Film and Television Drama: Theories and Analysis*. London: Arnold, 2001.
5. **Hopkinson, James.** "The Quiet American and the Role of Allegory in Modern Literature." *Journal of Modern Fiction Studies*, vol. 43, no. 4, 1998, pp. 123-135.
6. **Baumgarten, Robert.** *Greene's Political Allegory: The Quiet American and the Politics of Idealism*. *Journal of Literary Analysis*, vol. 29, no. 2, 2003, pp. 77-91.
7. **Schweitzer, Darrell.** "Greene's Humanism and the Politics of The Quiet American" *The International Review of Social History*, vol. 52, 2007, pp. 79-98.
8. **Woods, J. D.** *Greene's World: The Politics of an Exile*. London: Macmillan, 1999.
9. **Harrison, P. J.** "Allegory and Symbolism in Greene's The Quiet American" *English Literature in Transition 1880-1920*, vol. 42, no. 3, 1999, pp. 253-268.
10. https://grahamgreenebt.org/?utm_ graham green's birthplace trust
11. https://en.wikipedia.org/wiki/Graham_Greene?utm_